

Asia: VN/16552/2022

Arviomuistio lautamiesten valintatavasta

Lausunnonantajan lausunto

1. Pitäisikö lautamiesten valintatapaa muuttaa nykyisestä? Miksi?

Juristiliitto – Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry) kiittää oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä koskien lautamiesten valintatapaa käsittelevää arviomuistiota ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Juristiliitto vaatii, että lautamiesjärjestelmän kehittämisen sijasta siitä tulee luopua kokonaan. Kuten valtioneuvoston selonteossa oikeudenhoidosta todetaan, tulee lautamiesjärjestelmän tarkoituksenmukaisuutta arvioida kokonaisuutena. Lautamiesten valintatavan muuttamisen arviointiin tai varsinkaan toteuttamiseen ei tule jatkossa käyttää jo ennestään niukkoja resursseja. Juristiliitto huomauttaa, että valintatavan muutokset eivät poista nykyisessä lautamiesjärjestelmässä olevia haasteita, kuten arviomuistiossakin todetaan.

Oikeusvaltioperiaate edellyttää tuomioistuinten riippumattomuutta. Nykyinen lautamiesjärjestelmä poliittisella perusteella valittavine lautamiehineen on selvässä ristiriidassa tuomioistuinten riippumattomuuden kanssa, mistä syystä lautamiesjärjestelmästä luopuminen tulisi toteuttaa mahdollisimman nopeasti. Käytännössä maallikolautamiesten osalta ainoastaan valintatapa ei muodostu oikeudenkäytön kannalta ongelmaksi, vaan kysymys on suuremmasta ongelmasta. Käsiteltävät asiat tuomioistumissa ovat entistä vaativampia ja laajempia. Niiden ratkaiseminen on erittäin vaativaa myös ammattituomareille ja usein maallikotuomareiden kouluttaminen asian käsittelyn yhteydessä aiheuttaa kustannusten kasvua ja ratkaisutoiminnan vaikeutumista ja pitkittymistä. Sivutoimisina tuomareina toimivien osalta voidaan nostaa muutoinkin esiin aikatauluhaasteet, jotka viivästyttävät oikeudenkäyntejä ja aiheuttavat paineita jo muutoinkin kuormittuneeseen oikeudenhoitoon. Tästä johtuen Juristiliitto toteaa, että asiat, joiden ratkaisemiseen lautamiehet nykyjärjestelmässä osallistuvat, ovat laadultaan sellaisia, että niiden laadukas käsitteleminen ja ratkaiseminen edellyttää tuomioistuinlain 10 luvun 1 §:ssä säädettyjen tuomarin kelpoisuusehtojen täyttämistä.

Lisäksi Juristiliitto haluaa huomauttaa siitä, että kärjäoikeuksien kattamat tuomiopiirit ovat jo nyt merkittävän laajoja, ettei lautamiesten osaaminen ja erityinen paikallistuntemus tuo asian ratkaisuun lisäarvoa kuin satunnaisissa tilanteissa. Kun otetaan huomioon poliittisin perustein valittujen maallikkojen mahdolliset esteellisyys- ja muut osallistumisen haasteet, voidaankin todeta, ettei järjestelmää tule ylläpitää vain perinteiden vuoksi. Tuomioiden perustuessa lainsoveltamiseen ja rangaistuskäytännön ollessa käytännössä katsoen vakiintunutta, voidaan todeta, ettei maallikkjäsenten käyttämiseen ole käytännössä mitään perusteluja.

2. Jos lautamiesten valintatapaa muutetaan, kenen pitäisi nimetä lautamiesehdokkaat? Miksi?

Valintatavan tulee täyttää riippumattomuuden edellytykset.

3. Pitäisikö lautamiesten mahdollinen rikostausta selvittää ennen kuin heidät voitaisiin nimittää tehtävänsä? Jos, niin kenen pitäisi tällainen selvitys tehdä?

Juristiliitto katsoo, että merkittävää julkista valtaa käyttävien henkilöiden osalta rikostaustan selvittäminen ennakolta ja toimikauden aikainen erottaminen tulee olla mahdollista rikoksiin syylistymisestä johtuen.

4. Jos lautamiesehdokkaita olisi enemmän kuin lautamiespaikkoja, kenen pitäisi valita lautamiehet asetettujen ehdokkaiden joukosta? Miten valinnan pitäisi tapahtua?

Valintatavan tulee täyttää riippumattomuuden edellytykset.

5. Jos lautamiesten valintapaa muutetaan, kenen pitäisi nimittää lautamiehet? Miksi?

Valintatavan tulee täyttää riippumattomuuden edellytykset.

6. Muita kommentteja arviomuistiosta?

-

Tuomainen Jenni
Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry